

Kalmár Zoltán:

A SZÍRIAI OROSZ KATONAI BEAVATKOZÁS POLITIKAI ELŐZMÉNYEI

ÖSSZEFOGLALÁS: 2015. szeptember 30. mérföldkönek számít Oroszország történetében. Az afganisztáni háború után negyed évszázaddal Moszkva először indított hivatalosan nagyszabású katonai akciót az egykori Szovjetunió területén kívül. Putyin kiváló időzítéssel ragadta magához a kezdeményezést, hogy megtörje a szíriai polgárháborúban beállt patthelyzetet. A tanulmány azt vizsgálja, hogy milyen tényezők hatására és mikor döntött a Kreml arról, hogy Oroszország megerősíti katonai jelenlétét és fokozza katonai aktivitását Szíriában, továbbá azt a kérdést is elemzi, hogy Bassár al-Aszad miért volt a szíriai orosz katonai beavatkozás kulcsszereplője.

KULCSSZAVAK: Oroszország, Szíria, Egyesült Államok, Iszlám Állam, Bassár al-Aszad, szíriai polgárháború

OROSZORSZÁG CÉLJAI

A napóleoni háborúk után a Metternich osztrák államkancellár vezette bécsi kongresszus Európa rendezésére vállalkozott. A nemzetközi kongresszuson az orosz nagykövet váratlanul meghalt. Egy anekdota szerint Metternich herceg ekkor azt kérdezte: „Vajon mi lehet ezzel a célja?” Ez a kérdés világosan rávilágít arra, hogy az orosz vezetők céljai már két évszázaddal ezelőtt is meglehetősen titokzatosnak tűntek a nyugatiak számára.

Oroszország a 2011 óta húzódó szíriai konfliktus időszakában a politikai támogatás mellett folyamatos katonai segítséget nyújtott a damaszkuszi kormánynak harcképessége fenntartásában. Metternich herceg után kétszáz évvel ismét feltesszük a kérdést: vajon milyen alapvető érdekek vagy szubjektív tényezők vezették Oroszországot, hogy komolyabb szerepet játsszon a polgárháborús Szíriában?¹

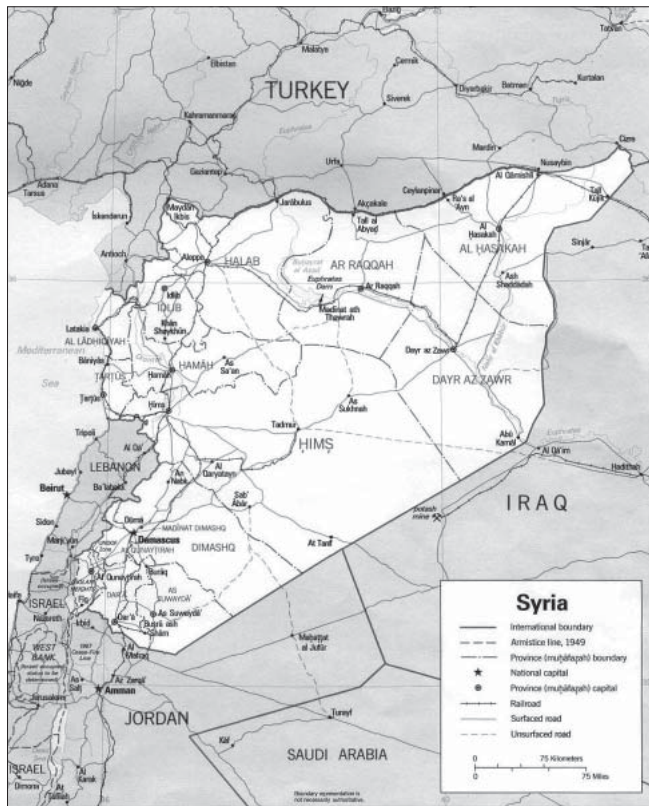
A nyugati, főként amerikai elemzők egy része az elmúlt egy-két év Oroszországgal kapcsolatos fontos történéseit vette alapul magyarázata kialakításához, s arra a következtetésre jutott, hogy a szíriai orosz katonai beavatkozásra azért került sor, hogy ezzel Putyin cinikus módon megpróbálja elfeledtetni az Európa perifériáján kibontakozott ukrainai konfliktust, elterelje a figyelmet az orosz gazdaság problémáiról,² illetve lejárassa az Egyesült Államokat.³ A szíriai válság kitörése óta számos komplex elemzés is napvilágot látott arról, hogy

¹ A szíriai fegyveres konfliktust rendszerint polgárháborúként értelmezik, a konfliktus azonban egyre inkább multidimenzionálissá vált.

² Mr. Putin's Motives in Syria. (October 6, 2015.) <http://www.nytimes.com/2015/10/07/opinion/vladimir-putin-motives-in-syria.html> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 20.)

³ Ralph Peters: Putin wants to humiliate Obama with airstrikes in Syria. (September 30, 2015.) <http://nypost.com/2015/09/30/putin-wants-to-humiliate-obama-with-airstrikes-in-syria/>; Jeremy Shapiro: Putin's Boldness, Syria's Misery. (October 8, 2015.) <http://www.nytimes.com/2015/10/09/opinion/vladimir-putin-russia-boldness-syria-misery.html> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 20.)

Oroszországnak gazdasági, geostratégiai és nagyhatalmi érdekei fűződtek ahhoz, hogy a szíriai válság megoldása alapvetően az orosz forгатókönyv szerint történjen.⁴ Ezeket az elemzéseket az orosz vezetés hivatalosan nem erősítette meg, de nem is cáfolta. Ugyanakkor a Kreml azt az álláspontot képviselte, hogy nem azért kapcsolódott be 2015 őszén katonailag a szíriai konfliktusba Aszad oldalán, mert az elnök rendszerét akarta támogatni, hanem azért, mert Oroszország és Aszad célja megegyezik a fegyveres terrorista csoportok elleni harc vonatkozásában.⁵

Szíria a polgárháború kitörése előtt

Forrás: http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia/syria_pol90.jpg (Letöltés időpontja: 2016. 05. 20.)

Oroszország biztonságára a radikális iszlám rendkívül nagy veszélyt jelent, ezért a terrorizmus elleni harc Moszkva egyik legfőbb külpolitikai prioritása. A radikális iszlám már romba döntötte a Közép-Kelet egy részét, de instabilitást hozhat a közép-ázsiai poszt-szovjet térségben is, amelynek öregedő autokraták által irányított országait stagnáló gazdaság és tömeges munkanélküliség jellemzi. Ha – Oroszország támogatásával – nem visel hadat a radikális iszlám ellen, akkor Közép-Ázsia rövid időn belül a jelenlegi Közép-Kelethez

hasonló válságba sülyedhet. Oroszország megalapozottan érvelt amellett, hogy a közelkeleti káosz alapvetően Washington számlájára írható, hiszen azon arab államok életében, amelyekbe az Egyesült Államok (és a NATO) beleavatkozott, megoldások nélküli zűrzavart okozott. Oroszországnak bizonyosan igaza volt abban is, hogy az Aszad-rendszer bukása nem feltétlenül eredményezne pozitív fordulatot, inkább fokozná a káoszt és a radikális

⁴ Részletesen lásd Kalmár Zoltán: Oroszország szerepe a szíriai konfliktusban. In: Mező András – Vogel Dávid: Mediterráneum: múlt, jelen, jövő. Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely, Budapest, 2016, 113–126.

⁵ Oroszország hivatalos álláspontját Maria Zaharova, az orosz külügyminisztérium szóvivője az Argumenti i fakti című lapnak adott 2016. február 25-i interjújában foglalta össze: Мария Захарова: в Турции начинают возрождаться имперские амбиции. (25. 02. 2016.) http://www.aif.ru/politics/world/mariya_zaharova_v_turcii_nachinayut_vozrozhdatsya_imperskie_ambicii (Letöltés időpontja: 2016. 03. 22.)

iszlám terjedését a közel-keleti térségben.⁶ A Kreml részéről túlzott általánosítás ugyan a szíriai konfliktust a legitim kormány és a terroristák küzdelmére egyszerűsíteni, de az a nyugati értelmezés is tarthatatlan, hogy Szíriában az elnyomó kormány és a szabadság-szerető emberek harcolnak egymás ellen.⁷

A MOSZKVAI SZÍRIA-KÖZI TANÁCSKOZÁSOK EREDMÉNYTELENSÉGE

A Kreml 2015 januárjában kísérletet tett arra, hogy a szíriai béketárgyalásokat újjáélessze és a válságra politikai megoldást találjon. Január utolsó napjaiban az orosz fővárosban Szíria-közi konferenciát rendeztek, amelyre meghívták mind a damaszkuszi kormány, mind a szíriai ellenzék képviselőit.⁸ A szíriai politikai rendezést célzó moszkvai értekezlet nem hozott áttörést. Az orosz diplomáciai kezdeményezés azért sem lehetett sikeres, mert a nagyszámú szíriai ellenzéki csoportok egy részét nem sikerült tárgyalóasztalhoz ültetni. Számos Aszad ellen harcoló fegyveres csoport eleve bizalmatlan volt az Aszad hatalmon maradásában érdekelt, így a konfliktusban érintett Oroszországgal szemben, s emellett ragaszkodott ahhoz, hogy Aszadnak le kell mondania. Április első felében a Kreml újra közvetíteni próbált az orosz fővárosban a szíriai polgárháborúban szemben álló felek között. A tárgyalások második fordulóján, ahonnan szintén távol maradtak az Aszad távozását követelő ellenzéki erők képviselői, ismét nem történt előrelépés a konfliktus enyhítése vagy lezárása irányába.⁹ A tanácskozások megrendezése azonban Oroszország számára mégis fontos volt, mert így a nemzetközi közösség előtt mint a szíriai konfliktusban a közvetítő szerepét magára vállaló nagyhatalom tüntethette fel önmagát.

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK SZÍRIA-POLITIKÁJA

Washington közel-keleti terrorellenes stratégiáját számos bíráló érte mind az Egyesült Államokban, mind pedig külföldön. A Washington vezette koalíció 2015 nyaráig több mint négyezer légitámadást hajtott végre a közel-keleti célpontok ellen, az Iszlám Államot azonban nem sikerült meggyengíteni.

Az Egyesült Államok vezette nemzetközi koalíció légitámadásai 2014 augusztusában kezdődtek Irakban. A dzsihádisták ellen Szíria – Irakkal ellentétben – nem kérte az amerikai és vele szövetséges légierő támogatását, a koalíció (az Egyesült Államok és néhány szövetségese, például Bahrein, az Egyesült Arab Emírségek, Jordánia és Szaúd-Arábia)

⁶ Meg kell jegyezni, hogy a szíriai polgárháború elhúzódásában mind az Egyesült Államok, mind Oroszország meghatározó szerepet játszott, hiszen mindkét ország jelentős mennyiségű fegyvert juttatott az általa támogatott, egymással szemben álló erőknek.

⁷ Иван Крастев: Хочет ли Путин преподавать Западу урок в Сирии? (11. октября 2015.) <http://www.globalaffairs.ru/global-processes/Khochet-li-Putin-prepodat-Zapadu-urok-v-Sirii-17736> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 22.)

⁸ A szíriai ellenzéki erők rendkívüli heterogenitást mutatnak, számtalan kisebb-nagyobb csoportra töredezték. Ugyanakkor alapvetően kétféle ellenzékiséget meg tudunk különböztetni: az ellenzék fő erőit az Aszad távozását követelő fegyveres lázadó csoportok alkotják, a másik irányzatot az Aszad-rendszer ún. hazafias vagy hivatalos ellenzéke jelenti, amely nem fegyveresen, hanem politikai eszközökkel küzd a damaszkuszi rezsim ellen, ezért megtűrte státuszban van Szíriában.

⁹ Az orosz állami hírügynökség szerint az áprilisi konferencián részt vevők véleménye megoszlott arról, hogy a tanácskozás sikernek vagy kudarcnak értékelhető. Vö.: Московская платформа для сирийского диалога: провал или успех. (10. апреля 2015.) <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/1894872> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 25.)

azonban ennek ellenére szeptembertől Szíria területére is kiterjesztette az Iszlám Állam elleni légitámadásokat. Az amerikaiak szíriai aktivitása azonban elmaradt az iraki mögött. A Szíriában rendszeresen végrehajtott amerikai légitámadásoknak az Iszlám Állam előrenyomulását nem sikerült megakadályozniuk, a dzsihadista milícia Szíriában megerősítette pozícióját, és újabb területekre terjesztette ki fennhatóságát.

Az Egyesült Államok és szövetségesei légitámadásainak száma Irakban és Szíriában (2014. augusztus 8. és 2015. május 29. között)

	Irak	Szíria
Augusztus	120	0
Szeptember	118	78
Október	184	251
November	197	160
December	263	169
Január	303	322
Február	268	195
Március	304	126
Április	391	145
Május	433	181

Forrás: *US and allied airstrikes in Iraq & Syria 2014–2015.* https://docs.google.com/document/d/1gswM0MCI_tBDnLWQWUy3DQSGYHdshxAh2mlj4Cw3K-4/edit?pli=1 (Letöltés időpontja: 2016. 03. 25.)

Washington számára komoly dilemmát jelentett, hogy miközben Aszad elnök félreállítására törekedett, az Iszlám Állam szíriai állásai elleni határozottabb fellépése elsősorban az Aszad-rendszernek kedvezett volna, hiszen a kormánycsapatok ezáltal az amerikai támogatást élvező mérsékelt fegyveres lázadó csoportokra összpontosíthatták volna erejüket. Ez az ellentmondás eleve lehetetlenné tette, hogy a dzsihadisták ellen alkalmazott amerikai stratégia sikerrel járjon. A Kreml úgy értelmezte a washingtoni politika dilemmáját, hogy az Egyesült Államok és szövetségesei Aszad gyengítése érdekében szemet hunynak a szíriai terrorizmus felett.

Az amerikai kormányzat 2015 tavaszán-nyarán Szírián kívüli területen mintegy ötezer, Washingtonnal szövetséges mérsékelt ellenzéki szír harcos kiképzését és felszerelését szeretne volna végrehajtani.¹⁰ Az amerikai kiképzési misszió a mérsékelt felkelőket hivatalosan az Iszlám Állam elleni küzdelemre készítette volna fel és látta volna el fegyverekkel. Arra azonban semmilyen garancia nem volt, hogy ezek a kiképzett fegyveresek nem a damaszkuszi kormányerők ellen fognak majd fellépni. A Pentagon által Törökországban és Jordániában szervezett kiképzőprogram végül is kudarcot vallott: mintegy hatezer szíriai érdeklődést mutatott ugyan a programban való részvétel iránt, a jelentkezést követően azonban nagy részük biztonsági okok miatt nem jutott át a szűrőn.

¹⁰ Az Egyesült Államok és nyugati szövetségesei az Aszad elnök hatalmának megdöntéséért fellépő mérsékelt fegyveres lázadó csoportokat határozottan megkülönböztetik a dzsihadista miliciáktól. A „mérsékelt” jelzővel illetett lázadókat nem tekintik terroristáknak, a polgárháború kirobbanása óta katonailag és politikailag egyaránt támogatják őket.

Július elején Barack Obama elnök bejelentette, hogy az Egyesült Államok – amellet, hogy tovább erősíti a szíriai mérsékelt ellenzékét – fokozni fogja a légitámadásokat Szíriában. Augusztus 3-án Obama engedélyezte az amerikai légierő bevetését az Aszad elnökhöz hű kormányerőkkel szemben is, amennyiben azok az amerikaiak által kiképzett szíriai harcosokat támadják. 2015 nyarán nyilvánvalóvá vált, hogy Egyesült Államok erősíteni kívánja szerepvállalását a szíriai polgárháborúban. Moszkva ebben a folyamatban az Aszad-rendszer további gyengülésének és az Iszlám Állam befolyása további növekedésének lehetőségét látta.

NYUGAT-SZÍRIA AZ ÖSSZEOMLÁS HATÁRÁN

A katonai patthelyzet 2015 tavaszán az Aszad elnökhöz hű kormányerők hátrányára kezdett elmozdulni. Március végén és április elején a szíriai hadsereg jelentős pozíciókat veszített. A Nuszra Front harcosai¹¹ és vele szövetséges fegyveres csoportok először az északnyugat-szíriai Idlib várost foglalták el, majd a lázadók kezére került a kormányerők által ellenőrzött utolsó határátkelő, a Daraa tartományban lévő Naszib is. Az Iszlám Állam dzsihadistái több hónapos defenzíva után 2015 tavaszán ismét támadásba lendültek, első ízben támadták a szíriai elnöki rezidenciának és a kulcsfontosságú állami intézményeknek otthont adó Damaszkuszt. Április első napjaiban fennhatóságuk alá tudták vonni a Damaszkusz központjától nyolc kilométerre lévő palesztin menekülttábor (Jarmúk) több mint kétharmadát. Az Iszlám Állam katonái májusban újabb jelentős katonai sikereket értek el Szíriában, elfoglalták a Damaszkusztól 240 kilométerre északkeletre fekvő, 50 ezer lakosú, stratégiai jelentőségű Tadmur városát (az ókori Palmürát).¹² A közép-szíriai sivatagi oázisváros dzsihadista bevételeivel, a szélsőségesek előretörésével Aszad katonái egyre szorultabb helyzetbe kerültek.¹³

2015. július 26-án Aszad a damaszkuszi televízióban közvetített beszédében lesújtó képet festett az egyre zsugorodó Nyugat-Szíria és a kormányhadsereg állapotáról.¹⁴ A nyilvánosság előtt őszintén szólt a dezertálások és a bevonulást megtagadók miatt kialakult súlyos katonahiányról, s ezzel összefüggésben a szíriai kormányerőket ért jelentős területi veszteségekről. Utalt arra, hogy a kormánycsapatokat támogató libanoni Hezbollah harcosai és az iráni katonai tanácsadók jelentős segítséget nyújtanak, s a perzsa állam pénzügyileg is segíti a damaszkuszi vezetést, mindazonáltal a mélyülő gazdasági válság és az erőművek, földgáz- és kőolajmezők elvesztése következtében fellépett energiakrízis tovább súlyosbította az Aszad uralma alatt maradt Szíria helyzetét.¹⁵

A sorozatos katonai vereségek mellett a damaszkuszi kormány rendelkezésére álló erőforrások folyamatos szűkülése is Aszad hatalmának összeomlását vetítette előre. A Putyin vezette Oroszországról köztudott, hogy külpolitikája nem puha és gyengekező, ezért Szíria orosz katonai segítségére számíthatott. A Kreml 2015 nyarán valóban úgy döntött, hogy az

¹¹ A Nuszra Front az al-Kaidához köthető, 2012 elején alakult szélsőséges szíriai szunnita szervezet.

¹² Сергей Мануков: ИГ захватило Пальмиру. (21. май 2015.) <http://expert.ru/2015/05/21/ig-zahvatilo-palmyru/> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 26.)

¹³ Valíd Moallem szíriai külügyminiszter június 29-i moszkvai látogatásának fő témája az Aszad-rendszer jövője volt. Az orosz vezetés további technikai és katonai támogatásáról biztosította a defenzívába szorult Damaszkuszt. Vö.: Мирзаян, Геворг: Москва не бросит Сирию. (30. июн 2015.) <http://expert.ru/2015/06/30/moskva-sozyivaet-blizhnij-vostok-na-borbu-s-ig/> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 26.)

¹⁴ A polgárháború éveiben 2015 nyaráig a szíriai kormányhadsereg közel 90 ezer katonája veszítette életét.

¹⁵ Nabih Bulos – Patrick J. McDonnell: Syria's Assad admits setbacks, insists he won't lose civil war. (July 26, 2015.) <http://www.latimes.com/world/middleeast/la-fg-assad-syria-civil-war-20150726-story.html> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 26.)

Oroszországot sújtó nyugati szankciók és az orosz gazdaság mélyrepülése ellenére növeli katonai jelenlétét a kimerülés határán álló damaszkuszi vezetés támogatása érdekében. Ennek ellenére az orosz vezetés – először augusztus 4-én, majd még több mint másfél hónapon át – egyértelműen cáfolta, hogy fegyveres erőket vezényelne Szíriába.¹⁶ Ugyanakkor az orosz stratégiaaváltást jelezte, hogy az egyiptomi államfő augusztus 26-i moszkvai látogatásakor Putyin elnök a nemzetközi terrorizmus, különösen az Iszlám Állam elleni küzdelem fokozásának szükségességéről beszélt.¹⁷

AZ IRÁNI FAKTOR

Az orosz stratégia mozgásterét Szíriában nagymértékben megnövelte a Közel-Kelet térségében, azon belül Aszad államában is jelentős befolyással rendelkező Irán szalonképes állammá válása a nemzetközi közösségben. Tizenkét évi diplomáciai huzavona után 2015. július 14-én az ENSZ öt állandó tagja és Németország Bécsben átfogó megállapodást kötött Iránnal az iszlám köztársaság nukleáris programjáról.¹⁸ A bécsi kompromisszumos atomalku – amelyben Irán vállalta, hogy nukleáris programját nem használja katonai célokra – lehetővé tette, hogy feloldják a perzsa állam elleni nem fegyveres szankciókat.

Az Iránnal kötött egyezmény jelentős feszültséget keltett az Egyesült Államok és térségbeli szövetségesei között. Az iszlám köztársaság nemzetközi elszigeteltségének megszűntetését lehetővé tevő atomalku Oroszország számára viszont minden tekintetben vállalható partnerre tette Iránt. Az orosz katonai jelenlét szíriai növeléséről hozott moszkvai döntés előkészítésében nem lehet alábecsülni Kasszem Szulejmáni iráni tábornok júliusi titkos oroszországi látogatásának jelentőségét.¹⁹ Az orosz vezetés az iráni Forradalmi Gárda külföldi különleges műveleteit irányító parancsnokával valószínűleg a közeljövőre vonatkozó stratégiai egyeztetést folytatott. Mindezek után Oroszország és Szíria 2015. augusztus 26-án megállapodást kötött arról, hogy Moszkva katonai légibázist létesít Szíria területén.²⁰

¹⁶ Песков опроверг сообщения об участии России в бомбардировках позиций ИГ. (2. сентября 2015.) <http://www.interfax.ru/russia/464241>; Кремль не подтвердил сообщения о запросе в СФ по поводу армии в Сирии. (24. сентября 2015.) <http://www.interfax.ru/russia/468938> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 28.)

¹⁷ Russia, Egypt support forming anti-ISIS coalition with Syria – Putin. (26. Aug, 2015.) <https://www.rt.com/news/313537-russia-egypt-putin-meeting/>; Egyiptom – több arab állammal ellentétben – támogatta Oroszország szíriai katonai beavatkozását. Vö.: Egypt supports Russia's military moves in Syria. (4. October 2015.) <http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2015/10/04/Egypt-voices-support-for-Russia-s-moves-in-Syria.html> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 28.)

¹⁸ Julian Borger: Iran nuclear deal: world powers reach historic agreement to lift sanctions. (14. July 2015.) <http://www.theguardian.com/world/2015/jul/14/iran-nuclear-programme-world-powers-historic-deal-lift-sanctions> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 28.)

¹⁹ Laila Bassam – Tom Perry: How Iranian general plotted out Syrian assault in Moscow. (Oct 6, 2015.) <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-soleimani-insigh-idUSKCN0S02BV20151006#dM12TDYeZtU5Ixhc.97>; Alex Fishman: Russian jets in Syrian skies. (08. 31. 2015.) <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4696268,00.html> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 28.)

²⁰ Соглашение между Российской Федерацией и Сирийской Арабской Республикой о размещении авиационной группы Вооруженных Сил Российской Федерации на территории Сирийской Арабской Республики от 26 августа 2015 года (временно применяется с 26 августа 2015 года) (A dokumentum publikálásának dátuma: 2016. január 14.) <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001201601140019?index=0&rangeSize=1>(Letöltés időpontja: 2016. 03. 29.)

BASSÁR AL-ASZAD MINT KULCSSZEREPLŐ

A darabokra szakadt Szíria nyugati részén és a fővárosban Aszad elnök rendszere a polgárháború éveitől szilárdan fennmaradt. Voltak ugyanakkor olyan nyugati és muszlim országok, amelyek nem ismerték el a szíriai kormányt, és megszakították vele a diplomáciai kapcsolatokat. Ez érthető is, ha figyelembe vesszük, hogy a szíriai konfliktus nemcsak polgárháború – amelynek szereplői jelentős mértékben differenciáltak –, hanem a regionális hegemóniáért vívott küzdelem is, aminek igen nagy a tétje. Az Aszad-rendszer ellen lázadó fegyvereseknek és a dzsihádistá harcosoknak a közel-keleti szunnita államok – Törökország, Szaúd-Arábia és Katar – jelentős közvetlen támogatást nyújtottak. Ezen országoknak érdeke volt az Aszad-rendszer bukása, ezért Aszad kormányát – a nyugati nagyhatalmakhoz hasonlóan – nem fogadták el, nem tekintették legitimnek, az elnök lemondását sürgették. Bár az Egyesült Államok a kivonulásakor nem hagyott maga után Irakban befogadó helyi vezetést, Szíria esetében elvárásként fogalmazta meg az Aszad nélküli, minden felekezettel befogadó kormányzat igényét.²¹

Aszad elnök, aki Szíriában minden fegyveres lázadót terroristának minősített, az Egyesült Államokat és az amerikai vezetésű szövetségeket terrorizmust támogató országokként tartotta számon, ezért kizárta a velük való közvetlen együttműködés lehetőségét. Az Egyesült Államok és nyugati szövetségesei szíriai légitámadásait nem Damaszkusz kérésére kezdték meg, és nem is kérték ezekhez a damaszkuszi vezetés jóváhagyását, ugyanakkor Aszad tudomásul vette a koalíció Iszlám Állam elleni fellépését Szíria területén. A nemzetközi jog előírásai – amelyek betartására jelen esetben az ENSZ Biztonsági Tanácsának két állandó tagja, Oroszország és Kína árgus szemekkel figyelt – meglehetősen korlátozták az Egyesült Államok és szövetségesei mozgásterét. Az amerikaiaknak kényesen ügyelniük kellett arra, hogy ne támadják az Aszad elnökhöz hű kormányerőket, a legtöbb, amit tehettek, hogy a szíriai felkelők kiképzésére és felfegyverzésére összpontosítottak. Augusztus 3-án Obama bizonyos feltételekkel jóváhagyta ugyan a szíriai kormánycsapatokkal szembeni amerikai légitámadásokat, közvetlen konfrontációkra azonban nem került sor.

Az Aszad-ellenes erőket támogató Törökországnak is megvolt a maga szíriai beavatkozási terve. Saját határait azáltal akarta biztosítani, hogy Szíria területére behatolva biztonsági zónát alakít ki. Ez azonban nem valósult meg, és a török katonai repülőgépek is tartották magukat ahhoz, hogy ne sértsék meg Szíria légterét.

A szíriai válság éveiben a Kreml előrelátóan ragaszkodott ahhoz, hogy egyetlen állam vagy politikai erő sem állíthatja tárgyalási feltételül Aszad lemondását. 2015-ben Oroszország éppen a hatalomban megőrzött Aszad elnökre hivatkozva avatkozhatott be Szíriában a nemzetközi jogi normáknak megfelelően. Aszad egy megtámadott állam vezetőjeként – az ENSZ Alapokmányának 51. cikkével összhangban – fordult Oroszországhoz katonai segítségért, Moszkva Aszad kifejezett kérésére legitim módon nyújthatott közvetlenül támogatást Damaszkusz számára. 2015. március végén Aszad interjú adott az orosz állami médiának. A szíriai elnök már ebben kifejtette, hogy a stratégiai egyensúly fenntartása, a térségbeli stabilitás előmozdítása érdekében Oroszországnak növelnie kellene szíriai jelenlétét, mindenekelőtt országa földközi-tengeri partvidékén. Aszad jelezte, hogy szívesen fogadná, ha a Kreml megfontolná ez irányú kérését.²² A 2015. augusztus 26-án kötött orosz–szíriai

²¹ A síita vezetésű iraki kormány folyamatosan elutasító attitűdöt mutatott az iraki szunniták irányába.

²² Башар Асад: Присутствие РФ в разных регионах мира необходимо для баланса сил. (27. 03. 2015.) <http://www.rg.ru/2015/03/27/asad-site.html> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 30.)

megállapodás után a fokozott orosz katonai jelenlét miatt az Egyesült Államoknak és szövetségeseinek nem lehettek nemzetközi jogi fenntartásaik.

AZ OROSZ HADIGÉPEZET MEGMOZDUL

A szíriai válság dinamikáját megváltoztató orosz katonai beavatkozás előkészületeinek megindulásáról augusztus végén először az izraeli média számolt be részletesen, nyugati diplomáciai forrásokból származó információk alapján.²³ Aszad hadseregének támogatására orosz vadászpilóták érkeztek a szíriai kormányerők egyik légibázisára, amiből arra lehetett következtetni, hogy az orosz légierő harci repülőgépei és helikopterei hamarosan bekapcsolódnak a szíriai küzdelmekbe. A kormányerők támogatására Oroszország a vadászpilóták mellett megkezdte több ezer főnyi orosz katonai szakértő, tanácsadó és kiképzőszemélyzet, illetve légvédelmi egységek telepítését is. A harcok előkészítéseként Moszkva nagy mennyiségű fegyvert és katonai felszerelést (köztük a legmodernebb, BTR–82A páncélozott szállító harcjárműveket) szállított le, az orosz katonai szállítmányok nagy része hadihajón érkezett a tartúsi kikötőbe.²⁴

KONKLÚZIÓ

Oroszország a közel-keleti terrorizmust elsődleges biztonsági veszélyforrásként értelmezi, ezért Moszkva kiemelt biztonsági érdeke a térségbeli radikális fegyveres csoportok elleni küzdelem. Az orosz vezetés következetesen kitartott a szíriai fegyveres konfliktusban kezdetektől képviselt politikája mellett: közel-keleti szövetségeseinek folyamatosan az adott helyzetnek megfelelő segítséget nyújtott. 2015 nyarára a Moszkva és Teherán által támogatott Szíriát a teljes összeomlás fenyegette, az ország Aszad által ellenőrzött területe ekkor már csak Szíria egyötödét-egyhatodát jelentette. A Kreml 2015 nyarán Iránnal egyeztetve a szíriai katonai beavatkozás mellett döntött, amely a közel-keleti országban az Aszad-rendszer javára módosította az erőegyensúlyt.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Асад, Башар: *Присутствие РФ в разных регионах мира необходимо для баланса сил.* (27. 03. 2015) <http://www.rg.ru/2015/03/27/asad-site.html>

Bassam, Laila – Perry, Tom: *How Iranian general plotted out Syrian assault in Moscow.* (Oct 6, 2015.) <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-soleimani-insigh-idUSKCN0S02BV20151006#dM12TDYeZtU51xhc.97>

Borger, Julian: *Iran nuclear deal: world powers reach historic agreement to lift sanctions.* (14. July 2015.) <http://www.theguardian.com/world/2015/jul/14/iran-nuclear-programme-world-powers-historic-deal-lift-sanctions>

Bulos, Nabih – McDonnell, Patrick J.: *Syria's Assad admits setbacks, insists he won't lose civil war.* (July 26, 2015) <http://www.latimes.com/world/middleeast/la-fg-assad-syria-civil-war-20150726-story.html>

²³ Alex Fishman: i. m.

²⁴ Oroszország egyetlen földközi-tengeri bázisának bemutatását lásd: Kalmár Zoltán: i. m.

- Egypt supports Russia's military moves in Syria. (4. October 2015.) <http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2015/10/04/Egypt-voices-support-for-Russia-s-moves-in-Syria.html>
- Fishman, Alex: *Russian jets in Syrian skies*. (08. 31. 2015.) <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4696268,00.html>
- Kalmár Zoltán: *Oroszország szerepe a szíriai konfliktusban*. In: Mező András – Vogel Dávid: *Mediterráneum: múlt, jelen, jövő*. Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely, Budapest, 2016.
- Крастев, Иван: *Хочет ли Путин преподать Западу урок в Сирии?* (11. октября 2015.) <http://www.globalaffairs.ru/global-processes/Khochet-li-Putin-prepodat-Zapadu-urok-v-Sirii-17736>
- Кремль не подтвердил сообщения о запросе в СФ по поводу армии в Сирии. (24. сентября 2015.) <http://www.interfax.ru/russia/468938>
- Мануков, Сергей: *ИГ захватило Пальмиру*. (21. май 2015.) <http://expert.ru/2015/05/21/ig-zahvatilo-palimiru/>
- Мария Захарова: в Турции начинают возрождаться имперские амбиции. (25. 02. 2016.) http://www.aif.ru/politics/world/mariya_zaharova_v_turcii_nachinayut_vozrozhdatsya_imperskie_ambicii
- Мирзаян, Геворг: *Москва не бросит Сирию*. (30 июн 2015) <http://expert.ru/2015/06/30/moskva-sozyivaet-blizhnij-vostok-na-borbu-s-ig/>
- Московская платформа для сирийского диалога: провал или успех. (10. апреля 2015.) <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/1894872>
- Mr. Putin's Motives in Syria. (October 6, 2015.) <http://www.nytimes.com/2015/10/07/opinion/vladimir-putin-motives-in-syria.html>
- Песков опроверг сообщения об участии России в бомбардировках позиций ИГ. (2. сентября 2015.) <http://www.interfax.ru/russia/464241>
- Peters, Ralph: *Putin wants to humiliate Obama with airstrikes in Syria*. (September 30, 2015.) <http://nypost.com/2015/09/30/putin-wants-to-humiliate-obama-with-airstrikes-in-syria/http://nypost.com/2015/09/30/putin-wants-to-humiliate-obama-with-airstrikes-in-syria/>
- Russia, Egypt support forming anti-ISIS coalition with Syria – Putin. (26. Aug, 2015.) <https://www.rt.com/news/313537-russia-egypt-putin-meeting/>
- Shapiro, Jeremy: *Putin's Boldness, Syria's Misery*. (October 8, 2015.) <http://www.nytimes.com/2015/10/09/opinion/vladimir-putin-russia-boldness-syria-misery.html>
- Соглашение между Российской Федерацией и Сирийской Арабской Республикой о размещении авиационной группы Вооруженных Сил Российской Федерации на территории Сирийской Арабской Республики от 26 августа 2015 года (временно применяется с 26 августа 2015 года) (A dokumentum publikálásának dátuma: 2016. január 14.) <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001201601140019?index=0&rangeSize=1>
- US and allied airstrikes in Iraq & Syria 2014–2015. https://docs.google.com/document/d/1gswM0MC1_tBDnLWQWUy3DQSGYHdshxAh2mlj4Cw3K-4/edit?pli=1